

Titel: Stridspunktet med Biskop Martensen; som, christeligt, afgjørende for det i Forveien, christeligt seet, mislige kirkelige Bestaaende

Citation: "Stridspunktet med Biskop Martensen; som, christeligt, afgjørende for det i Forveien, christeligt seet, mislige kirkelige Bestaaende", i *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K14*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Johnny Kondrup; Tonny Aagaard Olesen; Steen Tullberg, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2010 . Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-sbm-txr-shoot-id074b7ddf-2fd6-46b3-a3e7-0107551816ad.pdf> (tilgået 17. maj 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K14

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

Tekstredøgørelse

1. Bibliografisk beskrivelse 437
2. Manuskriptbeskrivelse 443
3. Tilblivelseshistorie 446
4. Udgivelsesmåde 447

1. Bibliografisk beskrivelse

»Stridspunktet med Biskop Martensen; som, christeligt, afgjørende for det i Forveien, christeligt seet, mislige kirkelige Bestaaende.« blev trykt i *Fædrelandet*, 16. årgang, nr. 24, mandag den 29. jan. 1855. Artiklen er signeret »S. Kjerkegaard«. *Fædrelandet* blev udgivet af J.F. Giødwad og C. Ploug; sidstnævnte fungerede også som ansvarlig redaktør. Avisen blev trykt hos Louis Klein i København og lå færdig fra trykkeriet kl. 20.30. Prisen var 6 skilling i løssalg, 5 mark pr. måned, 15 mark pr. kvartal og 3 rigsdaler pr. kvartal leveret uden for København.

Artiklen er blevet kollationeret i fire eksemplarer af *Fædrelandet*, nr. 24, den 29. jan. 1855:

- A** SKs eget eksemplar, uindbundet og ubeskåret, KA, D pk. 17.
- B** Det Kgl. Biblioteks eksemplar, indbundet og beskåret.*
- C** Det Kgl. Biblioteks eksemplar, indbundet og beskåret.*
- D** Udskrift af digitalfotograferet originaleksemplar, Kungl. biblioteket, Stockholm.*

Ved den interne kollation af de fire eksemplarer blev der konstateret en enkelt afvigelse. Ordet »Nar« er i eksemplarerne A, B og C fejlsat »Mar« (SKS 14, 142,53); i eksemplar D er fejlen rettet. Fejlen formodes rettet under et kort ophold i trykningen, idet de kollationerede eksemplarer har angivet samme tidspunkt fra trykkeriet. Eksemplar A danner grundlag for den følgende beskrivelse.*

Format og paginering

Formatet er folio.* Avisen har et omfang på fire sider, svarende til to blade dannet af et enkelt foldet ark. Avisen er trespaltet; forsiden er ydermere opdelt af en tværgående, fed-fin dobbeltskillestreg trykt ca. to tredjedele nede på siden. Pagineringen 97-100 er på forsiden angivet under spalterne, på avisens øvrige sider over. Spalterne er unummereret.*

»Stridspunktet med Biskop Martensen; som, christeligt, afgjørende for det i Forveien, christeligt seet, mislige kirkelige Bestaaende.« fylder forsidens øverste del (s. 97) og knap en halv spalte på anden side (s. 98). Derudover indeholder avisen endnu en artikel af SK, nemlig føljetonen »To nye Sandhedsvidner«,* nyheder fra ind- og udland samt annoncer. Se illustration 21.

Beskrivelse af eksemplar A

Papir

Der er benyttet almindeligt trykpapir af en træholdig kvalitet.

Typografi

Det fremherskende skriftsnit i avisen er antikva. Fremhævet tekst er sat med fed eller spatieret skrift.

På forsiden findes avisens hoved og datolinje. Hovedet består af et bredt centralfelt og to smalle felter hhv. til venstre og højre herfor. Datolinjen adskiller hovedet fra avisens øvrige tekst.

Det centrale felt har ordlyden:

Fædrelandet.

1855.

Bladets Comptoir, store Kjøb-
møsegade Nr. 54, er aabent
hver Søndags Formiddag fra
Kl. 11—1.

Abonnementpris i Kjøbenhavn 15 Mk. pr. Kvartal, 5 Mk. pr. Maaned; enkelte Nr. 6 Sk.;
udenfor Kjøbenhavn 3 Rdl. pr. Kvartal frit i Huset. Hver Søgne-Aften udgaaer et Numer.

Beholdtjæreiser
indrykkes mod en Betaling af
4 Sk. for Petitionen. Ifølge en
Overenskomst med „**Afton-
bladet**“ i Stockholm, „**Chri-
stianposten**“ i Christiania
og „**Handels- og Sjø-
farts-Tidningen**“ i Gø-
theborg kunne de ogsaa blive
indførte i disse mod en lignende
Betaling for hvert Blad.

16de Aarg.

Mandagen den 29. Januar.

Nr. 24.

Stridspunktet med Biskop Martensen; som, christeligt, afgjørende for det i For- veien, christeligt seet, midlige kirkelige Bestaaende.

D. 26. Jan. S. Kierkegaard.
Stridspunktet er: fra Prædikestolen at fremstille Biskop
Mynter som Sandhedsvidne, et af de rette Sandhedsvi-
dner, en af den hellige Kjæde.
Det er Dette, der bestandigt maa holdes fast, dette
Enhver, hvem Sagen for Alvor beskæftiger, hver evige
Dag maa have indprentet sig, for at have kunnet holde
det fast trods den Masse af Forvirrende, der i de for-
løbne Dage østes ud gjennem Pressen.

Dette er Punktet — og det skal vise sig, at den
Biskop ved saaledes at canonisere Biskop Mynter
gjør hele det kirkelige Bestaaende, christeligt, til en fræk
Uanstændighed.

Er nemlig Biskop Mynter et Sandhedsvidne, saa er
— det kan selv den Blindeste see — enhver Præst i
Landet et Sandhedsvidne; thi hvad der, æsthetisk, var
Udmærket og Overordenligt hos Biskop Mynter, vedkomer
slet ikke dette Spørgsmaal om at være Sandhedsvi-
dne eller ikke at være Sandhedsvidne, et Spørgsmaal,
der angaar Charakteren. Livet, Eksistensen, og i den
Henseende var Biskop Mynter aldeles ensartet med
enhver anden Præst i Landet, der da ikke forsynder sig
mod den borgerlige Retfærdighed. Altsaa enhver Præst
i Landet er tillige Sandhedsvidne.

Men naar man holder den her i Landet almindelige
Christendoms Forfyndelse, den officielle Christendoms
Forfyndelse, heljnet af kongelige Embedsmand, Rang-
personer, hvis verdslige Carriere Forfyndelsen er, naar
man holder denne Christendoms Forfyndelse er Siden
af det nye Testamente, ved Siden af hvad Jesus Christus
(den Fattige, Fornødede, Bespottede, Bespyttede) fordrer
af „en Jesu Christi Discipel“ (en saadan skulde jo
dog vel Præsten være ved at gjælde for Sandhedsvidne)
ved Siden af hvad Jesus Christus fordrer, at forkynde
Læren „for Intet“, at forkynde Læren i Armod, i For-
nødelse, i Forsøgelse af Alt, i den mest ubetingede Uen-
sartethed med denne Verden, i den største Fjernhed fra
al Brug eller Hjælp af verdslig Magt osv.: saa sees kun
alfor let, at den officielle Christendoms Forfyndelse sam-
menholdt med det nye Testamente ene kan (hvis den
kan) ete kan forsvares paa den Maade, som jeg i
sin Tid antydede ved Pseudonymen Anti-Climacus, i hvil-
ken Henseende dog, vel at bemærke, det Bestaaende hid-
til Intet har ladet høre fra sig, ikke end i fjerneste Maade
gjort Mine til at ville gjøre det kjendeligt, paa hvilken
Afstand det forholder sig til det nye Testaments Chri-
stendom og uden at kunne med Sandhed kaldes en Stræ-

ben i Retning af at komme det nye Testaments Christen-
dom nærmere.

Saasart det derimod er hørt: Præsten er tillige
Sandhedsvidne, det, vi kalde Præst det, er tillige at være
Sandhedsvidne, i samme Øeblik er hele det kirkelige
Bestaaende, christeligt, en fræk Uanstændighed. Det Be-
staaende kan med denne Paastand ikke længer holdes
som en yderligste Formildelse, der dog forholder sig til
det nye Testaments Christendom, men er et aabenlyst
Aflald fra det nye Testaments Christendom, er, med den
Paastand, christeligt, en fræk Uanstændighed, et Forsøg
i Retning af at gjøre Nar af Gud, at gjøre Nar af ham,
som forstod vi ikke, hvad det er han i sit Ord taler om,
men naar han i sit Ord taler om at forkynde Læren for
Intet, saa forstaae vi det saaledes, at Forkyndelsen natu-
rligvis er Næringsvei, den sikreste Vei til Brød og med
jevnt voksende Avancement; naar han i sit Ord taler om
at forkynde Ordet i Armod, saa forstaae vi derved Tusin-
der om Aaret i Gage; naar han i sit Ord taler om at
forkynde Ordet i Fornedelse, forstaae vi det om at gjøre
Carriere, at blive Excellence; og ved Uensartethed med
denne Verden forstaae vi at blive kongelig Embedsmand,
Rangsperson; ved Afsky for Hjælp og Brug af verdslig
Magt forstaae vi at betrygges ved og at gjøre Brug af
verdslig Magt; ved Lidelse for Læren forstaae vi at bruge
Politik mod de Andre; og ved Forsøgelse af Alt forstaae
vi at faae Alt, de fineste Raffinemens, som Hedningen
forgjæves har slukket sine Fingre efter — og tillige
ere vi Sandhedsvidner.

Den høivelbaarne, høiæverdige Conferensraad Biskop
Martensen, — med hvem han end confererer, — forvandler ved
at fremstille Biskop Mynter som Sandhedsvidne, en af den
hellige Kjæde, hele det kirkelige Bestaaende til, christeligt,
en fræk Uanstændighed. Ingen der betænker, hvad Chri-
stendommen lærer, i den gaar et Evigheds Ansvar
imøde, en Dom (hvor Dommen er den Fornødede, Bes-
pottede, Bespyttede, Korsfæstede, som lærte „følg mig
efter“, „mit Rige er ikke af denne Verden“), et Begreb,
hvor Majestæts Forbrydelse mod Christendommen just
ere de Forbrydelse som sidst ilgives: Ingen, der be-
tænker dette, kan tie til denne Biskop Martensens nye
Lære om hvad der skal forstaaes ved et Sandhedsvidne,
en af den hellige Kjæde — Ingen kan tie dertil, selv om
(hvad forresten hverken gjør mig fra eller til) selv om jeg
skulde blive den Eneste, der ikke taag; mig er det nok, at i
Evigheden vil det være bemærket, at jeg har ikke tiet.

Ikke formildet men skarpt gentager jeg herved min
Indsigelse; jeg vil hellere spille, svire, høre, stjalpe, myrde
end deltage i at gjøre Nar af Gud, hellere tilbringe min
Dag paa Kegelbaner, i Billardhuse, min Nat ved Hazard
uden paa Maskeraader end deltage i den Art Alvor, Biskop

Martensen kalder christelig Alvor; ja jeg vil heller ganske
ligefrem gjøre Nar af Gud, bestige et høit Sted, eller
gaae ud i det Frie, hvor jeg er ene med ham, og der
sige lige ud „Du er en daarlig Gud, ikke bedre værd
end at man gjør Nar af Dig“, hellere det end at gjøre
Nar af ham paa den Maade, at jeg høitideligt gjør mig
hellig, at mit Liv er idel Iver og Nidkjerhed for Chri-
stendommen, dog vel at mærke saaledes, at det bestan-
dig — forbandede Tveetydighed! — „tillige“ er min ti-
melige og jordiske Profit, at mit Liv først og sidst er
Begeistring for Lærens Forkyndelse, dog vel at mærke
saaledes, at der er visse Ting, jeg helst baade først og
sidst forbigaaer, og kommer Talen paa dem, at det er saa
er, som forstod jeg dem ikke, som forstod jeg ikke, hvad
det er Gud taler om, at det han taler om er, for Læren
at lide Sult og Tørst og Kulde og Nøgenhed og Fæng-
skab og Huddflettelse, at det er det han forstaaer ved
at være Sandhedsvidne, og at, hvis jeg gysler tilbage for
dette Vilkaar, og hellere ønskede en lystigere Vei, hel-
lere vilde, at det at forkynde Christendom maatte
være som etlvert andet menneskeligt Arbejde, eller vel endog
rigere paa Nydelse end de andre, at jeg saa, hvis dette
lader sig gjøre, hvis jeg paa den Maade kan blive salg
ligesom Sandhedsvidnet, at jeg skal takke min Gud til,
og holde min forbandede Mund fra den Maade kan til-
lige at være Sandhedsvidne, og kan jeg endeligen ikke
tvinge min Tunge, at jeg da i det mindste indskrænker
mig til i Dagligstuen ved en Kop Thee med en Kone og
nogle Vroble-Venner at tale saaledes, derimod dog vogter
mig paa Prædikestolen.

Men fra Prædikestolen, altsaa for Gud, at fremstille
Biskop Mynter som Sandhedsvidne, et af de rette Sand-
hedsvidner, en af den hellige Kjæde — for Gud, hvis
Tilstedeværelse jo var sikret ved i Ban for Prædikenen
at kalde ham tilside; at fremstille ham (thi ogsaa dette
er jo gjort) at fremstille ham — Gud i Himlene! — for
Menigheden som Forhillede, for en christelig Menighed
altsaa som christelig Forhillede! Saa er da altsaa nu
„Veien“ bleven anden, ikke den i det nye Testamente:
i Fornedelse, forbandt, forladt, forfulgt, forbandt at lide
i denne Verden, nei, Veien er: beundret, beklappet, be-
krædet, bestjernet at gjøre glimrende Carriere! Og som
„Veien“ er bleven en anden, ja den modsatte, saa ogsaa
Udlæggelsen af Bibelordet. Naar vi læse i det nye Tes-
tamente det Sted, som Biskop Martensen har brugt i Er-
indringstalen, Hebr. 13, 7 „kommer Eders Veiledere ihu...
og naar I betragte Udgangen af deres Vand, da efter-
følger deres Tro“, da skal dette nu ikke mere forstaaes
saaledes: betragter Udgangen af deres Vand s: seer
at deres Liv, som var idel Forsøgelse og idel Lidelse for
Læren, bliver sig selv tro indtil det Sidste, ikke fortryde
at have ofret Alt, men ogsaa i Doden, maaskee i Mar-

To nye Sandhedsvidner.

Den 26de Jan. S. Kierkegaard.
Gaverne ere forskjellige“ siger, saa rigtigt, Biskop Mar-
tensen i „Berlingske Tidende“ Nr. 302. Den adidde Biskop
havde en ganske utvunndelig Gave til at skjule det Bestaaendes
svage Sider og Skroteligheder: den nye Biskop Martensen, ogsaa
en begavet Mand, har en sjælden Gave til end det Mindste
han etager sig at blotte een eller anden af det Bestaaendes
svage Sider. Den adidde Biskop havde en utvunndelig Gave
til klogt at give efter, fire, lempe sig, at komme bort fra det;
Biskop Martensen — thi Gaverne ere forskjellige — har en,
især i dette Øieblik, lor det Bestaaende skæbnsvanger Gave til
at ville trodsse igjennem. Dog dette skal vel saaledes være, Sty-
relsens Tanke inuigt: det Bestaaende skulde bestaae, saalange
den gamle Mand levede, der ogsaa var begavet i Forhold dertil:
eller hans Dod skal det Bestaaende falde, og dertil saa Fr.
Martensen paa Bispestolen, en Mand just begavet i denne Ret-
ning. Mere end Biskop Martensen behøves vistnok heller ikke;
jeg vil maaskee tilvo ganske overflødig, eller hvad jeg kan
komme til at gjøre, blive noget ganske Underordnet, jeg der
dog forresten, ogsaa saaledes, heller ikke er ganske uden Gave,
forsvare sig har Gave til at see — hvad Biskop Martensen
blotter.

Det var nu den Sprogbrug at kalde, hvad vi forstaae ved
Præster, Provster, Bisper, „Vidner, Sandhedsvidner“, det var
den Sprogbrug, jeg har gjort Indsigelse mod, fordi den er blas-
phemisk, gudbespottelig — men Biskop Martensen vil trodsse

den igjennem, som man da seer af hans Ordinations-Tale*),
hvor han inetræk slaar om sig med at vidne, at være Vidne,
Sandhedsvidne osv.

I det nye Testamente kalder Christus Apostlene og Disciple
Vidner, fordrer af dem, at de skulle „vidne“ for ham. Lad os
nu see, hvad herved forstaaes. Det er Mand, der i Forsøgelse
af Alt, i Armod, i Ringhed, saa, vilige til enhver Lidelse, skulle
gaae ud i en Verden, der paa Liv og Død udtrykker Modkæn-
ningen til det at være Christen. Det kalder Christus at vidne
at være Vidne.

Det, vi kalde Præst, Provst, Biskop, er et Leveord, som
ethvert andet Leveord i Samfundet, og vel at mærke i et Sam-
fund, hvor der, da Alle kalde sig Christe, ikke i fjerneste
Maade er Fare forlunden med at foredrage Christendom, hvor
tværtimod denne Livsstilling maa anses for en af de behagelig-
ste og mest hædrede.

Nu spørger jeg, er der den mindste Lighed mellem disse
Præster, Provster, Biskopper og det, Christus kalder Vidner? el-
ler er det ikke ligesaa latterligt at kalde saadanne Præster, Pro-
vster, Bisper i det nye Testaments Forstand „Vidner“, ligesaa
latterligt som at kalde en Manoeuvre paa Fælleden en Krig?
Nei, ville de Geistlige kaldes Vidner, Sandhedsvidner, saa
maa de ogsaa ligne, hvad det nye Testamente forstaaer ved
Vidner, Sandhedsvidner: ville de aldeles ikke ligne, hvad det

*) Tale ved denne Leilighed ere nu ukomne i Tryk;
Stiltsprett Tryks Indimellem, at Intet, udmærker sig
derved, at der, som var den Noget, læses paa Foden: „Forf.
finder sig foranlediget til at erklære, at Intet er udeladt —
Intet forandret.“

nye Testamente forstaaer ved Vidner, Sandhedsvidner, maa de
heller ikke kaldes det; de kunne saa kaldes Lærere, Embets-
mænd, Professorer, Cancelliraader, kort, hvad man vil, kun ikke
Sandhedsvidner.

Men Biskop Martensen bliver ufortrøden ved med dette, at
de ere Vidner, Sandhedsvidner. Hvis Geistligheden forstaaer
sit Tare, vil den ikke betænke sig paa at bøde Biskop pen holde
inde med denne Sprogbrug; der gjør hele Standen, midstest talt,
latterlig. Thi det er vist, jeg kjender adskillige i hoi Grad re-
spectable, dygtige, udmærket dygtige Geistlige; men jeg drister
mig til at paastaae, at der i hele Kongeriget ikke er en eneste,
uten at han, seet under Belysningen „Sandhedsvidner“, er comlik

Og at gjøre hele Standen, midstest talt, latterlig, det passer
sig dog virkelig ikke for en Biskop, som det da heller ikke
passer sig for en Biskop, fordi denne Sprogbrug Vidner, Sand-
hedsvidner skal trodsse igjennem, at forvandle en høitidelig Hand-
ling, som en Bispevielse, til Noget, man ikke veed om man
skal lee eller græde over. Ordinationen forefaldt 2den Juledag,
Martyren Stephans Dag. Hvor satirisk! Biskoppen tager saa
deraf Anledning til blandt Andet at bemærke, at det Ord Sand-
hedsvidne „paa denne Dag lyder med en saaregen Klang“. Og det er
umægteligt, kun at denne saare Klang er en Mis-
klang, idet enten Stephans bliver latterlig ved Hjelpe af de „Bere
Sandhedsvidner“, som Dr. Martensen har ved Haanden, eller
disse samtlige under Belysningen „Stephanus“ blive latterlige i
Egenskab af Sandhedsvidner.

21. SKS eksemplar af Fædrelandet, nr. 24, den 29. januar 1855, forside med to artikler af SK

Fædrelandet. | 1855. | Abonnementspris i Kjøbenhavn 15 Mk. pr. Kvartal, 5 Mk. pr. Maaned; enkelte Nr. 6 Sk.; udenfor Kjøbenhavn 3 Rdl. | pr. Kvartal frit i Huset. Hver Søgne-Aften udgaaer et Numer.*

Det smalle felt til venstre har følgende ordlyd:

Bladets Comptoir, store Kjøb-|magergade Nr. 54, er aabent | hver Søgnedags Formiddag fra | Kl. 11-1.

Det smalle felt til højre:

Bekjendtgjørelser | indrykkes mod en Betaling af | 4 Sk. for Petitlinien. Ifølge en | Overenskomst med »Afton-|bladet« i Stockholm, »Chri-|stianiaposten« i Christiania | og »Handels- och Sjö-|farts-Tidningen« i Gö-|theborg kunne de ogsaa blive | indførte i disse mod en lignende | Betaling for hvert Blad.

Derunder er datolinjen placeret, indrammet af to tværgående dobbeltstreger; den øverste er fed-fin, den nederste fin-fed. Datolinjen har ordlyden:

16de Aarg. Mandagen den 29. Januar. Nr. 24.

Oplysningen om årgang er venstrestillet, dateringen centreret, og avisnummeret højrestillet.*

Nederst i avisens sidste spalte, adskilt fra en foregående notits af en skillestreg i hele spaltens bredde, er trykkesidspunktet angivet:

Færdigt fra Trykkeriet Kl. 8½.

Bagsidens fod er adskilt fra avisens øvrige tekst af en tværgående, fed-fin dobbeltskillestreg og har ordlyden:

Udgivere: **J. F. Giødwad** og **C. Ploug**; ansvarlig: **C. Ploug**. | [Skillestreg] | Trykt med Hurtigpresse hos *Louis Klein*.

Første del af artiklens overskrift, »Stridspunktet med Biskop Martensen;«, der er fed og centreret i spalten, er sat med en punktstørrelse ca. 1 grad større end brødteksten.* Anden del, »som, christeligt, afgjørende for det i For-|veien, christeligt seet, mislige kirkelige | Bestaaende.«, der også er fed og centreret i spalten, er sat med samme punktstørrelse som brødteksten. Under en kort skillestreg følger dateringen »D. 26. Jan.« og den spatierede signatur »S. Kjerkegaard.« indrykket fra hhv. for- og bagkant på samme linje.

Artiklen indledes af en uncial, der er fed og sat med en punktstørrelse ca. 2 grader større end brødteksten. I artiklens anden spalte er teksten delt med tre asterisker. Efter artiklen er trykt en længere skillestreg, der afgrænser SKs tekst fra den øvrige tekst i spalten.

Spaltekolonnen måler ca. 88 mm i bredden, og der er op til 52 linjer i hver af artiklens spalter. Mellem spalterne er sat en fed, lodret skillestreg. Brødteksten er sat med en skriftstørrelse svarende til ca. 10 punkt (korpus). Der er dobbelt ordmellemlum efter punktum.

Der er en del sætter- og trykfejl i artiklen. Fire sætterfejl er registreret: et fejlsat komma efter »Præst det« (SKS 14, 141,66) og to omvendte typer, hhv. et omvendt 'm' i »mig« (142,28) og et omvendt 'a' i stedet for det andet 'e' i »bedre« (142,53); som tidligere nævnt ses også »Mar« fejlsat for »Nar« (142,53). Et 'r', der ikke holder linje, ses sidst i »fortryder« (143,31). To på hinanden følgende linjer afsluttes med t'er, i hhv. »at« og »sæt«, der ikke holder linje (143,48 og 143,49). Endvidere ses to steder, at et 'l' er faldet ud i ordet »skal« (143,34, første forekomst, og 143,77). I »Myn-|ster« (143,70) synes der at være et større mellemrum mellem 's' og 't' end mellem de øvrige typer. Hertil kommer en lang række læderede typer.*

2. Manuskriptbeskrivelse

Til »Stridspunktet med Biskop Martensen; som, christeligt, afgjørende for det i Forveien, christeligt seet, mislige kirkelige Bestaaende.« findes følgende manuskripter i Kierkegaard Arkivet (KA) på Det Kgl. Bibliotek.

SBM 1 Kladde til »Stridspunktet med Biskop Martensen; som, christeligt, afgjørende for det i Forveien, christeligt seet, mislige kirkelige Bestaaende.«, fordelt på 3 dobbeltblade og 1 løst blad.

- 1.1 Kladde til artiklen (SKS 14, 141-142,49 til »Alvor« og 143,5-82 fra »altsaa for Gud,«).

3 dobbeltblade, i alt 6 blade i 4°.*

Ingen paginering. Dobbeltbladene er med blyant nummereret 1-3.

Papir: gulligt koncept, glat. Mål: 167 × 208 mm.*

Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, yderspalten tilføjelser. Bladene er efter beskrivning blevet foldet på tværs.

På bl. [1r] findes overskriften »~~Stridspunktet, nu som / afgjørende for hele det kirkelige Bestaaende.~~«. Til venstre herfor erstattes »afgjørende« af »~~som graverende kritisk~~«, og i marginen til højre findes en passage (indvist før »kirkelige« i inderspalten), som i sig selv bliver overskriftens undertitel: »som, christeligt, afgjørende for det iforveien, christeligt seet, mislige kirkelige Bestaaende.«.

Oven over den slettede overskrift er den endelige overskrift

skrevet: »**Stridspunktet med Biskop Martensen;**«. I

inderspalten følger herefter en ufuldstændig datering, »d.«, og

signaturen »S.K.«. På bl. [4r] findes lige under midten to

asterisker. I marginen på bl. [4v] findes et dobbeltkors og

henvisningen »cfr Hoslagte«, begge skrevet med blyant;

henvisningen gælder ms. 1.1.1. Nederst på bl. [6r] ses et

dobbeltkors og redigeringsbemærkningen »Ny Udgang«, begge ligeledes med blyant.

Mange korrektioner, både marginaltilføjelser og sletninger. Der

findes større blyantsletninger på bl. [2v] (fire linjer), bl. [5r] (fire

linjer) og bl. [6r] (syv linjer i hovedspalten og ni linjer i marginen).

Derudover er der foretaget en del mindre blyantsletninger.

Hertil hører følgende:

- 1.1.1 Kladde til en længere passage (SKS 14, 142,49-143,5 fra »; ja jeg vil heller« til »Men fra Prædikestolen«).

1 løst blad i 4° med afrivningskant i venstre side.

Ingen paginering.

Papir: gulligt koncept, glat. Mål: 166 × 204 mm.

Bladet er foldet en gang på langs; en bred inderspalte

rummer tekst, yderspalten tilføjelser. Bladet er efter

beskrivning blevet foldet en gang på tværs.

Øverst på rectosiden findes et dobbeltkors i blyant,

hvormed teksten indvises på bl. [4v] i ms. 1.1.

Versosiden afsluttes med sætningen »Men fra

Prædikestolen o:s:v.«, der erstatter »Fra Prædikestolen«,

der er overstreges lige efter indvisningstegnet i ms. 1.1.

Få korrektioner, herunder en enkelt sletning med blyant.

1.1.1

1.1

(KA, B pk. 52, læg 1; Pap. XI 3 B 218)*

1

2

Renskrift af »Stridspunktet med Biskop Martensen; som, christeligt, afgjørende for det i Forveien, christeligt seet, mislige kirkelige Bestaaende.«. Renskriften, der har været benyttet som trykmanuskript,* består af 1 dobbeltblad og 5 løse blade.

2.1

Renskrift af artiklen (SKS 14, 141-142,49 til »Alvor« og 143,5-82 fra »altsaa for Gud«).

4 løse blade (oprindeligt et læg af 2 dobbeltblade) og 1

dobbeltblad, i alt 6 blade i 4°. De løse blade har afrivningskant i venstre side.

Bladene er pagineret 1-11 med blyant; bl. [6v] er upagineret.

Papir: gulligt koncept, glat. Mål: 165 × 203 mm.

Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst,

yderspalten tilføjelser. Bladene er efter beskrivning blevet foldet

en gang på tværs. En tredjedel af bl. [6r] er beskrevet; bl. [6v] er

ubeskrevet.

Øverst på s. 1 findes overskriften »~~Stridspunktet, nu som / Indsigelse for hele det kirkelige Bestaaende~~«. Til venstre herfor erstattes »Indsigelse« først af »afgjørende for« og siden af »som graverende kritisk«, og i marginen til højre findes en passage (indvist for »kirkelige«), som i sig selv bliver overskriftens undertitel: »som, christeligt, afgjørende, for det / iforveien, christeligt seet, mis-/lige kirkelige Bestaaende.«. Oven over den slettede overskrift er den endelige overskrift skrevet:

»**Stridspunktet med Biskop Martensen;**«. I inderspalten følger herefter en ufuldstændig datering, »d.«, og signaturen »S.K.«. S. 7 indledes med to asterisker, og omtrent halvvejs nede på siden findes i marginen redigeringsbemærkningen »cfr Hoslagte«, skrevet med blyant og indvist i teksten med et dobbeltkors, også med blyant; henvisningen gælder ms. 2.1.1.

En del korrektioner, både marginaltilføjelser og sletninger. Der findes blyantsletninger på bl. [1r], bl. [2], bl. [3r], bl. [4r] og bl. [5v].

Hertil hører følgende:

2.1.1 Renskrift af en længere passage (SKS 14, 142,49-143,5 fra »; ja jeg vil heller« til »Men fra Prædikestolen«).

1 løst blad i 4° med afrivningskant i venstre side.

Ingen paginering.

Papir: gulligt koncept, glat. Mål: 166 × 203 mm.

Bladet er foldet en gang på langs; en bred inderspalte rummer tekst. Bladet er efter beskrivning blevet foldet en gang på tværs. Teksten afsluttes på versosiden lige under midten.

Øverst på rectosiden findes et dobbeltkors i blyant og bemærkningen »ad pag 7.«; henvisningen gælder ms. 2.1.

Versosiden afsluttes med sætningen »Men fra Prædikestolen«, der erstatter »Fra Prædikestolen«, der er overstreget lige efter indvisningstegnet i ms. 2.1. Få korrektioner.

2.1.1

2.1

(KA, B pk. 52, læg 1; Pap. XI 3 B 217)

2

(KA, B pk. 52, læg 1; Pap. XI 3 B 217-218)

3. Tilblivelseshistorie

SK angreb den officielle kristendomsforkyndelse i Danmark, først med 21 artikler i *Fædrelandet* (fra den 18. dec. 1854 til den 26. maj 1855), dernæst med sit tidsskrift *Øieblikket*.^{*} Artiklen »Stridspunktet med Biskop Martensen; som, christeligt, afgjørende for det i Forveien, christeligt seet, mislige kirkelige Bestaaende.« var SKs fjerde indlæg i denne kirkestrid.

Dateringen er ufuldstændig fra SKs hånd, både i kladde (ms. 1.1) og i renskrift (ms. 2.1). Alligevel fremgår det, at teksten er blevet til i januar 1855, tidligst påbegyndt den 10. og afleveret i sætteriet den 26. jan. I kladde og renskrift (ms. 1.1, bl. [6r]-[6v], og ms. 2.1, s. 10) står der nemlig, at de første artikler i kirkestriden har vakt forargelse:

Men naar det Forargelige er skeet, skal Forargelsen vækkes mod det, og man skal ikke som Prof. Nielsen bukke og beklage, at mit Skridt desto værre har vakt saa stor Forargelse, nei, det har snarere endnu ikke vakt Forargelse nok (...)

Ordene »som Prof. Nielsen bukke og«,^{*} der er overstreget, henviser til Rasmus Nielsens indlæg i *Fædrelandet*, nr. 8, den 10. jan. 1855.^{*}

Passagen (mss. 1.1.1 og 2.1.1), der indvises både i kladde og i renskrift, er først kommet til, efter at renskriften forelå; både i passagen og i den øvrige tekst ses tilbageførsler af sletninger fra renskrift til kladde. Disse tilbageførsler har formentlig fundet sted for at sikre, at rettelserne blev bevaret, selvom renskriften skulle blive beskadiget eller gå tabt. Men i øvrigt synes artiklens opbygning ikke at have voldt problemer.

Datoen »26. Jan« blev sandsynligvis tilføjet SKs artikel ved indleveringen til sætteriet og fremgår derfor af den trykte artikel, der udkom den 30. jan. 1855.

4. Udgivelsesmåde

»Stridspunktet med Biskop Martensen; som, christeligt, afgjørende for det i Forveien, christeligt seet, mislige kirkelige Bestaaende.« blev som nævnt trykt i *Fædrelandet*.^{*} Det har ikke været muligt at efterspore, om SK modtog honorar for artiklen.

Dele af artiklen blev allerede i SKs levetid frit oversat til svensk; bogen *Den officiella kristendomen är icke det nya testamentets kristendom. Framställning af dr. Søren Kierkegaard's polemik mot statskyrkan i Danmark*, hvori de fleste af SKs artikler fra kirkestriden er blevet oversat i uddrag, udkom i København i 1855.^{*} De fragmentariske oversættelser strækker sig til og med artiklen »Et Resultat«, trykt i *Fædrelandet*, nr. 107, den 10. maj 1855; den anonyme redaktør har sandsynligvis antaget, at SK under denne overskrift afsluttede sit angreb på kirken, og har herefter ladet bogen trykke.

Af stor betydning for receptionen i SKs umiddelbare eftertid var Rasmus Nielsens udgivelse af *S. Kierkegaard's Bladartikler* i 1857 (*Bl.art.*). Heri indgår størstedelen af SKs artikler, også »Stridspunktet med Biskop Martensen; som, christeligt, afgjørende for det i Forveien, christeligt seet, mislige kirkelige Bestaaende.«.^{*}